

Urbane Eksters van IJmuiden

Fred Hopman

Inleiding

De ontwikkeling in de eksterstand binnen delen van de bebouwde kom van IJmuiden is al enkele keren de revue gepasseerd (Hopman, 2002). Gezien de landelijke ontwikkeling (Baeyens, 2002) lag het in de lijn der verwachting dat het aantal al of niet bezette eksternesten zou zijn afgenomen. Ondergetekende verwachtte dus, met de getallen van de telling uit 2001 in het achterhoofd, vrij snel klaar te zijn in IJmuiden. Het werd toch meer werk dan gedacht.

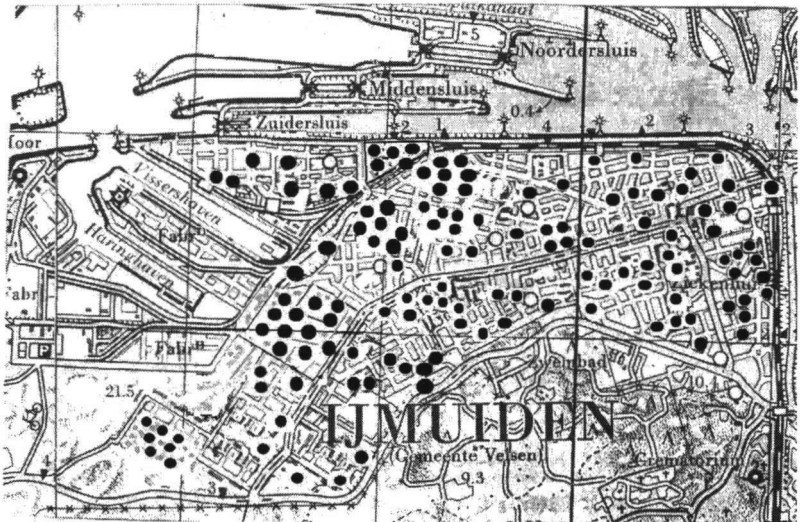
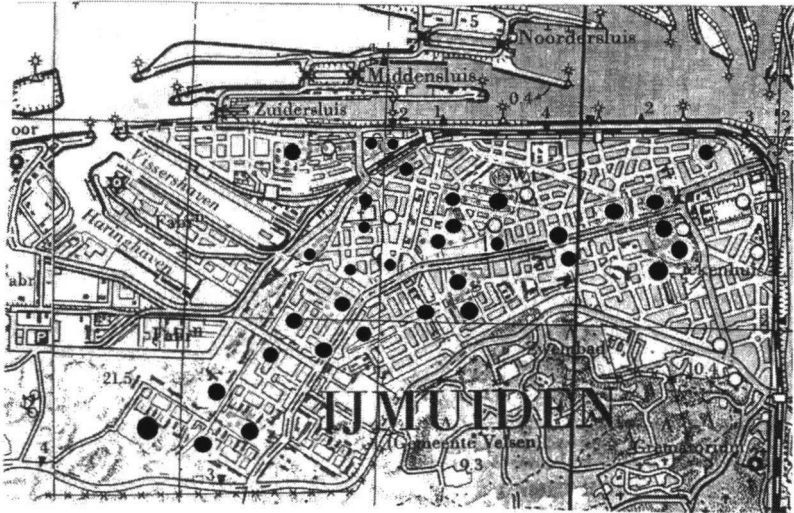
Methode

Evenals voorgaande inventarisaties werden de tellingen verricht volgens de richtlijnen van SOVON voor BMP-stadsvogels (van Dijk, 2004). In de praktijk betekende dit dat het gebied in vijf bezoekrondes werd doorkruist, waarbij tijdens het eerste bezoek het aantal nesten in kaart werd gebracht en de vier volgende bezoeken gekeken werd naar territoriaal of nestindicerend gedrag van eksterparen binnen een straal van 300 meter rond een nest. Wanneer er twee of meer (ochtend)waarnemingen aan een nestplaats te clusteren waren (tussen februari en juni) kon er van een territorium gesproken worden. Er werden twee tellingen in april gedaan, één half mei en twee in juni. Tijdens de laatste twee tellingen werd er met name ook op uitgevlogen jongen gelet.

Resultaten

Landelijk en regionaal gezien gaat het bergafwaarts met het aantal Eksters. Verlies van geschikt biotoop door verruiging, toename van het aantal eksternest krakende Zwarte Kraaien en fors gestegen predatie door de Havik worden als oorzaken genoemd (Koning & Baeyens, 1998). In IJmuiden leek deze trend ook in te zetten toen er in 1996 78 nesten werden geteld en in 2001 nog maar 34.

Een ander beeld is zichtbaar in 2004. In de (toen nog kale) bomen werden in totaal 132 nesten geteld, waarvan ongeveer de helft (48 procent) als territorium genoteerd kon worden. Dit bezettingspercentage

Verspreiding van eksternesten in IJmuiden in 2001 (boven) en 2004 (onder).

is ongeveer gelijk aan de 45 procent van 1996. Van de zes paartjes die in 2004 met jongen zijn waargenomen, waren er twee paartjes met drie jongen, drie paartjes hadden twee jongen en twee paartjes hadden er één.

Een aantal vraagtekens

Je staat wel mooi voor joker als je in een vorig artikel een somber beeld schetst en de eksterpopulatie enkele jaren later plaatselijk omhoog schiet in plaats van bijna uitsterft. Bij zo'n miskeun in een voorspelling ontstaat de behoefte om hiervoor een logische verklaring te vinden en hieruit vloeit een aantal vragen voort:

Zijn de mogelijkheden tot broeden verbeterd? Zijn er grotere legfels of hebben de jongen een betere overlevingskans? Blijven de Eksters langer leven? Is het biotoop verbeterd? Is er minder voedselconcurrentie? Of is er minder predatie?

De mogelijkheid tot broeden lijkt niet verbeterd te zijn. Meer en meer volgroeide Iepen verdwijnen uit het stadsbeeld van IJmuiden, maar de Ekster is niet gebonden aan een bepaalde boomsoort of nesthoogte en nestelt net zo makkelijk in een lage Meidoorn als in een hoge Populier. De potentieel nest krakende Zwarte Kraaien zijn ook nog volop aanwezig in het stadse milieu, dus deze factor lijkt niet veranderd en ook het maximum waargenomen aantal van drie uitgevlogen jongen lijkt niet te duiden op een mogelijk toegenomen legselgrootte of een verhoogd broedsucces. Vanuit menselijk oogpunt bekeken lijkt het stadse biotoop hetzelfde gebleven. De Ekster heeft voor 70 tot 90 procent insecten op het menu staan (Baeyens, 1988) en de 10 tot 30 procent alternatieve voedselbronnen lijken niet drastisch veranderd. Gezien de regelmaat waarmee Haviken over IJmuiden vliegen, is het niet te verwachten dat de predatie afgenomen is. Blijft de enorme dynamiek die zo gewoon in de natuur is over en het is gissen naar de oorzaak: vegetarische Haviken? Allergische Kraaien? Eksters met pepperspray? Babyboom? Wie het denkt te weten mag het zeggen. Ik ben in ieder geval benieuwd hoe het er over twee jaar voorstaat.

Tot slot

Het moge duidelijk zijn dat een stadsinventarisatie verrassende aspecten kan herbergen. De veerkracht van vogels in het stadse milieu is net zo groot als daarbuiten met schommelingen in populaties die onze verwachtingen keer op keer kunnen overtreffen. Dit deel van het broedvogelonderzoek is tot nu toe onderbelicht en het zou leuk zijn als

een aantal vogelaars met deze materie aan de slag zou gaan. Er gebeurt zat in de stad.

Literatuur

- Baeyens, G., 2002. Ekster *Pica pica*. pp. 444-445 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998 - 2000. Nederlandse Avifauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Baeyens, G. 1988. Eksters te gast; Lust of last? Tijdschrift voor vogelbescherming 44(2).
- Dijk, A.J. van, 2004. Handleiding Broedvogel Monitor Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Hopman, F. E., 2002. *Pica urbanica*. Fitis 38 (1): 12-16.
- Koning, F. & Baeyens, G., 1998. Uilen en Roofvogels in een dynamisch duinlandschap. Natura 9 (2): 42-44.